

El Museu Picasso i “Les Menines”

Al Museu Picasso de Barcelona hi ha novetat. No, potser, la que més ens hauria plagut de constatar, que és la de la seva ampliació amb un tercer local adjunt, ni tampoc la d’una nova donació d’obres de Picasso. De tot això —i aquest darrer punt, tan important, ens fou encara insinuat com a possible, fa cosa d’un any, pel seu director, senyor Ainaud, en una emissió de televisió—, sembla que no se’n vulgui parlar...

La innovació consisteix en una nova presentació d’una part de *Les Menines* de Picasso, que afecta dues sales i, parcialment, el vestíbul que hi dóna accés. Aquesta nova instal·lació ha estat feta, se’ns diu, per un equip de l’escola Eina i, segons sembla, a títol de provatura o de tempteig. És això el que ens incita a emetre el nostre judici.

Aquesta exhibició està prevista per als mesos de juliol i agost o, més exactament, del 7 de juliol, data de la inauguració, al 31 d’agost. Uns qüestionaris en català i en castellà posats —quan n’hi ha— a la disposició dels visitants pretenen de sondejar l’opinió pública. Al meu entendre, això amaga un capteniment fallaciós. Si els barcelonins, per desgràcia, visiten poc els nostres museus i fins i tot el Museu Picasso, que és el més visitat de la ciutat, ¿quins i quants barcelonins visitaran el Museu Picasso del 7 de juliol al 31 d’agost —època de vacances o de calor embrutidora— per respondre a aquests qüestionaris? Durant tot l’any, el nombre de visitants estrangers sobrepasa, de molt, el nombre dels visitants locals; però durant l’estiu la proporció —o la desproporció— és encara molt més gran, com de deu contra un o de cent contra un. ¿Seran els visitants estrangers que coneixin el català o el castellà —el parer dels quals no dic que no sigui interessant de tenir present— i que bonament vulguin respondre els qüestionaris, els qui decidiran la sort de la futura instal·lació del Museu Picasso? ¿Quin tant per cent de barcelonins haurà participat en l’enquesta? Ni un u per mil, a ben segur. Aquesta forma “democràtica” de menar l’enquesta —per a la qual hauria calgut una informació prèvia i uns debats— s’assembla massa a les que ens ha calgut suportar durant quaranta anys perquè ens pugui enganyar. Però es veu que estem tan desavesats a l’exercici de la democràcia, que no ja els organitzadors, sinó fins i tot alguns crítics i periodistes, la bona fe dels quals no puc posar en dubte, però la sensibilitat democràtica dels quals creia més refinada, s’hi han deixat envescar i han aplaudit la iniciativa del Museu Picasso com un senyal d’obertura i de comunicació.

Quant a la instal·lació pròpiament dita, té els seus pros i els seus contres.

Diguem tot seguit que la part que ens sembla més positiva i reeixida d’aquesta nova instal·lació, la que cal considerar com una veritable millora, és la que fa referència a la llum. No hi ha dubte que els quadres estan molt més ben il·luminats i que es veuen molt millor que abans: han adquirit qualitat i relleu.

Però l’ordre dels quadres és arbitrari, ha estat supeditat a una distribució esteticista. I uso la paraula arbitrari, perquè encara que hagin estat col·locats *quasi* (és un dir) cronològicament, la no obediència a l’ordre cronològic estricte és una falta cabdal. M’explico. Tota l’obra de Picasso (com Kahnweiler, potser primer que ningú, ho ha fet veure) és eminentment autobiogràfica. L’obra sencera de Picasso, en aquest sentit, és un diari. Un diari íntim, amb mirades al món exterior, gairebé sempre interioritzat. Per això el respecte i l’ordenació de la seva obra seguint l’ordre creatiu és capital. És més, la meticulositat en aquest punt, a vegades difícil de seguir, perquè l’obra de Picasso és immensament rica i complexa, és una de les tasques que proporciona una joia més gran quan s’arriba a la descoberta. Perquè aquesta descoberta no consisteix en la simple

juxtaposició d'una obra al costat d'una altra, sinó que ens revela sempre un aspecte de la vida interior de Picasso o una etapa del seu procés creador.

Doncs bé: aquesta veritat, aplicable a la totalitat de l'obra de Picasso, ho és encara més a *Les Menines*, on aquest procés interior esdevé visible i condensat alhora. L'interès primordial de *Les Menines* no rau tant en els quadres per ells mateixos (que seria limitar-lo a un interès estètic), com en l'encadenament i el pas d'un quadre a l'altre. Aquesta és la seva veritat primordial, que no sols no s'ha de voler escamotejar, sinó que cal posar ben en relleu. Una autèntica presentació de *Les Menines* consistirà, per tant, a fer-nos veure —i si és possible, a fer-nos viure— aquest procés creador, a penetrar en el seu misteri. En aquest sentit, el Museu Picasso de Barcelona posseeix, amb *Les Menines*, un compendi picassià. Algunes obres, que defugen la bellesa, que fins i tot són una befa (i que fan contrapès, en això, a d'altres de molt manifestament agradoses), ens ho indiquen clarament. *Les Menines* de Picasso són un *labyrinth*, que cal poder seguir amb un fil d'Ariadna perfecte, sense ruptura.

No puc estendre'm més en aquestes consideracions que ja em semblen prou clares, perquè no s'acabarien mai i perquè em cal encara abordar un altre punt.

Per tal de fer definitiva aquesta nova instal·lació de *Les Menines*, caldrà procedir al condicionament d'una tercera sala contigua, molt més gran i que és, tal volta, la de proporcions més harmonioses que posseeix actualment el Museu. Si aquesta instal·lació definitiva es fes, no es veu pas gaire on podrien anar les obres que possiblement vinguessin a enriquir el Museu, perquè la rectificació fóra molt més difícil i la despesa molt més gran. ¿O és que no queda ja cap esperança d'engrandiment amb un nou palau, i d'enriquiment, amb noves aportacions?

Encara que això fos així, encara que, per desgràcia nostra, la resposta a aquests dos interrogants fos negativa, queda una tasca immensa i prèvia a realitzar, d'acord amb el que hem dit abans sobre la naturalesa de l'obra de Picasso, que és la deguda reordenació i presentació de les obres de la seva adolescència i de la seva primera joventut. En fer això, es veuria la gran quantitat de pintura que el Museu posseeix i no li podria fer més el retret, que hem sentit repetir més d'una vegada, de tenir molt dibuix i poca pintura. Acusació deguda a una presentació acumulativa, que si bé és perfectament justificable per a una primera exhibició de la gran donació de Picasso del 1971, no ho és ja actualment, perquè no permet d'apreciar aquesta producció en el seu just valor. Per a col·locar-la degudament, cal també molt d'espai i una forta inversió. Però és començant pel començament, distribuint com cal aquestes primeres obres, com es podrà veure millor on i com han d'anar *Les Menines*. Començar per aquestes és començar la casa per la finestra.

Josep Palau i Fabre
Avui, 15 d'agost del 1976